

Какав је Ваш коментар „пресуде“ Међународног суда правде?

– Упркос разумљивим покушајима власти да се формулација мишљења МСП амортизује и релативизује, нема сумње да је она поражавајућа по српске напоре да се дође до преиспитивања независности Косова кроз токове међународног права. Показало се да је Косово ипак много више политичко, геополитичко, историјско, психолошко и симболичко него правно питање. Што не значи да и правни аргументи нису били на нашој страни. Подвлачим још једном да у питању није „победа албанске аргументације над српском“ (у мишљењу МСП има изузетно много образлагања, ограђивања и правне софистерије, али скоро ниједног аргумента), већ победа једне насилне и, слободно можемо рећи, империјалистичке и неоколонијалне политике, пре свега САД, а за њима Британије и Француске, која своје интересе и вољу намеће као „право“, и која се према „малим“ народима поставља бахато, безобзирно и потпуно незаинтересовано за дугорочне последице. Треба напоменути да ублажавање и релативизовање ове отворено неповољне пресуде, парадоксално, тренутно више користи онима који су такву пресуду наметнули, него нама, јер ми из њега никако не можемо „извући“ нелегалност независности Косова, али они, уз тешкоће, можда могу да „ишчепркају“ онај „специјални случај“ на коме су приликом расправе у МСП, као и раније у Савету безбедности, толико инсистирали Американци и њихови савезници. Што се Србије, тиче, веома је дискутабилно на који начин она даље треба да „дипломатским и правним средствима“ штити своје интересе на Косову. Чињеница је да су нам позиције сада лошије него што су биле пре ове „пресуде“, али чак и да је то мишљење било најповољније могуће по Србију не би било никакве гаранције да ће Косово остати у Србији, па чак ни да ћемо победити на гласању у Генералној скупштини УН. Као што ни сада није све изгубљено. Није никаква фраза већ сушта политичка и метафизичка реалност кад кажемо да ће Косово бити дефинитивно независно тек онда када ми на то пристанемо.

Чињеница је да су нам позиције сада лошије него што су биле пре ове „пресуде“, али чак и да је то мишљење било најповољније могуће по Србију не би било никакве гаранције да ће Косово остати у Србији, па чак ни да ћемо победити на гласању у Генералној скупштини УН

“И Косово и ЕУ“ – да ли је ово обећање могуће и оствариво?

– Председник Тадић и министар Јеремић су вероватно најзаслужнији за то што се ова нелогична, али грађанима очигледно блиска флоскула одржала далеко дуже него што је ико очекивао. Међутим, оно што је био њен проблем пре две године, остаје проблем и

данас, а то је оно на шта нас сваке недеље подсећају страни амбасадори и чиновници ЕУ: Унија не може и неће примити у своје окриље државу са отвореним „територијалним претензијама“ на другу „државу“ коју признаје већина чланица ЕУ (и све чланице које *de facto*

дефинишу политику Уније). Како смо видели до сада, парола „и Косово и ЕУ“ је привлачна политичка реторика, али неостварив и нефункционалан политички пројекат. Пре евентуалног приступања Унији, тај чвор ће морати да се „пресече“, на овај или онај начин. При томе, с обзиром на то како се ствари у савременом свету одвијају, више уопште није извесно да ли је оптирање за ЕУ још увек политички и вредносно најрационалнији избор за Србију. Поштено говорећи, тренутно смо много ближи паролу „ни Косово, ни ЕУ“.

Једнострано усвајање сребреничке декларације у Скупштини Србије многи су видели као неодговорно и непотребно. После више од 18 година од ратних злочина починених над Србима у Подрињу, злочин се минимизира а злочинци су некажњени. Колико нас отимање Косова, амнестирање злочина других народа над Србима које траје 70 година мења као народ и у ком смеру – привикавамо ли се да будемо жртве?

– Напротив, рекао бих да је управо непристајање на улогу „жртве“ оно што је довело до тога да нам се покушава наметнути улога „целата“. А то је много мање последица стварног стања и улога „на терену“, а више резултат чињенице да Срби у овом „трећем балканском рату“ нису произвели ништа што би било макар близу медијском спектаклу какав је било „рушење Дубровника“, „убијање Сарајева“, „Рачак“ или Сребреница, који данас представљају омиљени репертоар и алиби „хуманитарних интервенциониста“. Невиних жртава је било свуда, али како то обично бива у братоубилачком рату, нема невиних стране. Истовремено, мислим да је инструментализација жртава којом се користе Хрвати, а поготово босански муслимани, представља нешто дубоко погрешно и морално неприхватљиво за српски народ, и мислим да ће тај „менталитет жртве“, дугорочно гледано, далеко више шкодити нашим суседима, него што ће ово наметање, то јест подметање „целатства“ подрити и угрозити наш идентитет.

Један део наше јавности заговара тезу да се с православљем које је националистичко, конзервативно и архаично не може у Европу?

– То је очигледна бесмислица. А помало и опасно кукавичје јаје. Европа је пуна националних, па, богме, и националистичких држава, иако се тај национализам често завија у „мултикултуралистичке“ обланде. Најбољи пример овога је Француска, која је у

име свог „грађанизма“ и своје „државности“ (*nationalité*) често ударала на саму цркву, али истовремено поступа крајње „националистички“ и нетолерантно према својим муслиманима. Наравно, ноторна је чињеница да у Грчкој, Шпанији и Аустрији – да и не помињемо Пољску – цркве имају државно покровитељство, а мислим да је поштено рећи и да су неке утицајне конфесије широм Европе далеко „конзервативније“ од СПЦ. На страну то што и тамо где се црква сувише „либерализовала“ и „модернизовала“ обично више нема готово никакву улогу и утицај. (О томе би, чини ми се, требало да поведу рачуна и неки овдашњи заговорници олаке и брзометне „модернизације“ СПЦ.) А посебна је прича како је и стицајем којих све историјских и политичких околности у Србији, па и у једном делу Европе, реч „конзервативан“ постала нека врста псовке и готово априорне дисквалификације.

На страну то што и тамо где се црква сувише „либерализовала“ и „модернизовала“ обично више нема готово никакву улогу и утицај. (О томе би, чини ми се, требало да поведу рачуна и неки овдашњи заговорници олаке и брзометне „модернизације“ СПЦ.)

Има ли српски народ „времена“ за споро сазревање истинске демократске свести у народу, за правну државу и верску и политичку толеранцију?

– Није само питање има ли народ „времена“, него је и питање да ли је заиста вољан да улази у такав политички пројекат и, коначно, да ли ће му то уопште бити допуштено од оних глобалних чинилаца који наступају као да поседују тапију на све на свету, па и на то ко ће, а ко не бити примљен у „породицу демократских народа“. Истинска демократија (дакле, не „октроисана“, „источноевропска“, „транзициона“, тзв. демократија „ниског интензитета“) јесте процес који се развија и негује деценијама. Стабилност институција се постиже или континуираном бригом током дугог времена, или ауторитаризмом, тиранијом, диктатуром. С тим што те насилно конституисане институције обично не потрају.

У каквој вези стоји савремена српска омладина са вером у смисао постојања?

– Тај проблем, опет, није само наш локални, српски. Али се, нажалост, овде манифестује са можда већим интензитетом и погубнијим последицама. Највећи део савремене младежи окренут је сопственом, прагматичном доживљају реалности, тренутним задовољствима, материјалном и оном што им се догађа сада и овде. А то је и порука коју свакодневно примају преко медија, са екрана и насловних страна. Важно је како су обучени, где излазе, да ли се могу провести, каква кола возе, имају ли новца, значи, углавном, све оно што је споља, што други могу видети и кроз то спољашње једни друге ценити и оцењивати. Смисао постојања као питање постаје актуелно са зрелијим

годинама, када адолесценција уступи место зрелости и окренутости ка унутра, ка нама самима, па и ка питањима о вери и смислу живота. А тада зна да буде касно, долазе кризе, разочарања и ломови. Пошто не могу да испуне онај „императив среће и задовољства“ који су интериоризовали и који се од њих тражи са реклама и билборда, млади постају апатични, депресивни и лако потпадају под дејство наркотика или неке друге приручне замене за срећу. То, као што рекох, није само наш, српски проблем. Ипак, овакве разобручености, замене дана за ноћ и свеопште вредносне и животне дезоријентације мислим да нема нигде у свету. Када наши тинејџери оду у свет, на пример, у Америку, не могу чудом да се начуде да тамо ни у великим градовима, а камоли у провинцији, готово да не можете да видите малолетника на улици после једанаест сати увече. А овде се тек тад спремају да излазе. И тај накарадни систем вредности још неко покушава да прода као атракцију и наш локални српски „бренд“, нешто због чега, ето, вреди доћи у Београд и Србију. Чега се паметан стиди, тиме се луд поноси.

Када наши тинејџери оду у свет, на пример, у Америку, не могу чудом да се начуде да тамо ни у великим градовима, а камоли у провинцији, готово да не можете да видите малолетника на улици после једанаест сати увече. А овде се тек тад спремају да излазе.

Какав је данас однос вере и нације у српском народу, да ли је постигнут склад у просечном српском човеку између православља и његовог српства?

– Тај однос, бојим се, представља проблем, јер он, имам утисак, ни у народу ни у Цркви није довољно рашчишћен и разјашњен. Стога тај однос не само да није „уравнотежен“, него је често и отворено (ауто)деструктиван. Као што, на једној страни, на пример, не знамо да раздвојимо идеологије југословенства, комунизма и титоизма (од којих свака поседује своје специфичности), тако ми често питања вере сувише директно умећемо у пакет националних проблема, а веру доказујемо махањем националном припадношћу – и обрнуто. Далеко од тога да вера и нација не треба да се ослањају једна на другу (мада и не морају нужно), али је чињеница да једна ригидна врста идеологије „православног србства“, са једне стране замућује и редукује српство, а са друге стране на један лош начин „политизује“ само православље.

У сваком случају, тренутно, рекао бих, ни вера ни нација нам нису баш у најбољем стању.

Далеко од тога да вера и нација не треба да се ослањају једна на другу (мада и не морају нужно), али је чињеница да једна ригидна врста идеологије „православног србства“, са једне стране замућује и редукује српство, а са друге стране на један лош начин „политизује“ само православље.

Какво је место и улога Цркве у искорењеном српском народу, трагично

разједињеном, да поново нађе себе?

– Сахрана покојног патријарха Павла показала је истински утицај Цркве у друштву, као и префињени, ненаметљиви начин на који је најбоље да се та улога врши. Испоставило се да је Црква у овом народу још увек истински *духовни* ауторитет, који превазилази свако јавномњенско „мерење рејтинга“ и „популарности“. Но, такав углед и утицај, истовремено, веома обавезује и за саму Цркву понекад представља бреме којег се не може одрећи, а које није увек лако носити. Сахрана патријарха, као и низ других догађаја у црквеној организацији и црквеном животу током последње две деценије, показали су да велики број људи не само да је спреман да следи Цркву него је спреман да то ради на један достојанствен, хришћански и узвишен начин. Ти догађаји, рекао бих, доказују да је српски народ често управо кроз Цркву успевао да каналише оно најбоље у себи. Истовремено, то не значи да на Цркву не преноси и оно најгоре и да Црква често не болује од истих бољки од којих и друштво, да и у Цркви нема политикантства, прљавих „изборних кампања“, сујета које појединачно и лично стављају испред општег и универзалног. Нешто од овога, бојим се, илуструју и несрећни и немили догађаји у Епархији рашко-призренској. Да не дужим, веома сам забринут због тренутног стања у Цркви суоченој са нагомиланим унутрашњим слабостима и спољним ударима. Али, ако већ не можемо много да помогнемо, мислим да би сви ми који то што се у Цркви збива ипак гледамо више-мање са стране требало да се трудимо макар да не одмажемо и не доливамо уље на ватру.

На који начин данас српски народ вреднује етичке идеале православно-хришћанског порекла – светосавски и косовски идеал, који су упућивали на вођене етички исправног хришћанског живота?

– Нажалост, светосавље и косовски мит су данас више фолклор (а у појединим екстремним случајевима чак и предмет мржње и исмевања појединих делова одрођене и/или погрешно „просвећене“ српске јавности), а мање продуктивне норме српског народа и, посебно, његове интелигенције. Ипак, „Видовданска етика“, како је то назвао проф. Милош Ђурић (кога због тога страховито критикују из редова такозване „Друге Србије“), можемо рећи, понорно, испод површине вуче и управља низом наших политичких и националних одлука.

Нажалост, светосавље и косовски мит су данас више фолклор (а у појединим екстремним случајевима чак и предмет мржње и исмевања појединих делова одрођене и/или погрешно „просвећене“ српске јавности), а мање продуктивне норме српског народа и, посебно, његове интелигенције. Најбољи пример за то је однос већине српског народа према НАТО алијанси, која се, упркос свој пропаганди и разним „шаргарепама“ и

Вера и нација

Пише: Ђорђе Вукадиновић
понедељак, 09 август 2010 17:38

зашећереним обландама у које се увија, од стране Срба готово консензуално одбацује, чини ми се, мање због пуке чињенице да нас је НАТО пре десет година бомбардовао, а више због једне полусвесне слутње да баш овај савез у данашњем времену представља симбол оног „царства земаљског“ и оног „закона у топузу“, чији трагови „смрде нечовјештвом“, и чије је одбацивање срж и светосавске етике и косовске епике.

(Разговор водила **Славица Лазић**)

Ово је интегрална верзија текста који је у краћој форми објављен у најновијем броју листа *Православље*.